

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430

- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen-

Vår ref. : R.4.3mø

Deres ref. :

Dato : 30.04.14

NVE

KONSESJONSAVDELINGEN

POSTBOKS 5091, MAJORSTUA

0301 OSLO

Søknad om bygging av fire småkraftverk i Rissa, Åfjord og Verran. Merknader.

Det vises til søknad fra Småkraft (Roksetbekken i Rissa), TrønderEnergi Kraft (Grovlia og Trongstadlia i Åfjord) og Skogkraft (Selja i Verran) om å bygge ut småkraftverk.

Bakgrunn

Kraftverkene skal utnytte forskjellige fallhøyder fra inntak til kraftverk, størst er det i Roksetbekken på 161 m. Det skal bygges veger inn til anleggene, lengst blir det til Grovlivatnet i Åfjord med 1350 m ny veg. Rørgatene skal delvis legges i grøft og delvis i tunell. Det er oppgitt forskjellige tall for planlagt minstevannføring og minste tall i forhold til middelvannføring er Selja kraftverk med 3,75 %, noe som er eksepsjonelt lite. Produksjonen er oppgitt fra 5,6 til 12,3 GWh. Grovlivatnet skal reguleres med 1,8 m og Nerfjorden ved Selja med 3 m.

Begrunnelse

Søknaden er begrunnet med at utbyggingen vil bety mye for å sikre krafttilgangen i regionen. Det er i følge Statnett forventet et betydelig overskudd av kraft innen 2020 på ca 50 TWh i det felles nordiske kraftmarkedet. Det blir derfor feil å begrunne søknaden med at det er kraftmangel. Samtidig blir overføringslinjene flere og flere, og eksisterende kraftlinjer blir oppgradert. Hvis overføringslinjen Ørskog – Fardal ferdigstilles, vil det etter Statnetts opplysninger heller ikke være noen fare for underdekning i regionen. I tillegg er det konsesjonsgitt store mengder vindkraft på Fosen.

En kan heller ikke hevde at utbyggingen vil føre til ren, miljøvennlig og forurensningsfri kraft iom. at ca 2/3 av vannstrømmen vil bli lagt i rør. Inngrepet vil føre til visuell forurensning, tap av biologisk mangfold og uberørt natur.

Et eventuelt overskudd av kraft i regionen vil bli ført ut til det europeiske markedet gjennom de stadig flere utenlandskabler.

For øvrig må det sies å være god kraftbalanse i Norge når det siden 1960 bare har vært 10 år med nettoimport til Norge. Utbygger har heller ikke diskutert bedre alternative energibærere eller energiøkonomisering som et svar på en eventuell økende energietterspørsel.

Begrunnelsen for søknaden er heller, slik som også kraftutbygger selv nevner, å øke porteføljen for eget selskap. Bedriftsøkonomiske hensyn synes å være mest i fokus.

Lovanvendelse

Formålet med vannressursloven er at vassdragene bl.a. skal forvaltes på en samfunnsmessig god måte. I § 5 i vannressursloven heter det at enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser. Det er krav om at minimum den alminnelige lavvannsføring skal være tilbake. Det skal tas hensyn til vannspeil, vassdragets betydning for plante- og dyreliv og vannkvalitet. Vi merker oss her at utbygger legger seg på et minimumsnivå med hensyn til minstevannføring.

Norge er forpliktet gjennom et nytt EU-direktiv som krever at europeiske elver, innsjøer og vassdrag skal ha god eller høy økologisk og kjemisk kvalitet innen 2015. Dette betyr at Norge må sette vilkår til vannkraftkonsesjonene ved å påby en konstant minstevannføring for å sikre det biologiske mangfoldet, ikke minst i forhold til laksestammen og smoltoverlevelsen. Vi forstår dette slik at kravet i det nye EU-direktivet til minstevannføring må ligge over det tidligere minimumskravet i vannressursloven

Energiloven krever også at produksjon og omsetning av energi skjer på en samfunnsmessig rasjonell måte, og at det skal tas hensyn til allmenne og private interesser. Jfr. også § 6.1 om systemansvarliges plikt til i en hver tid å sørge for balanse for produksjon, forbruk og utveksling av energi. Vi har tidligere nevnt at det er god balanse i produksjon, forbruk og utveksling av energi i Norge.

Norge hadde som mål at all tap av naturmangfold skulle være slutt innen 2010. Både dette og kravene videre i naturmangfoldloven skulle tilsi at en burde praktisere føre-var-prinsippet ved ulike tiltak i naturen. Ved utbygging av vassdrag for energiproduksjon må en ta hensyn til forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter. I bunnen av god forvaltning må det settes krav til kunnskapsgrunnlaget for å ivareta verdiene som ligger i naturmangfoldloven. Virkemidlene for å nå målet er bærekraftig bruk og vern. I tillegg er det slik at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver.

Regimene for beskyttelse av villaks bygger på den grunnleggende forutsetning at summen av endringer i aktivitetene i vassdrag og fjordområder over tid ikke skal medføre økt, men snarere redusert risiko for villaksen. Tiltak som medfører risiko for fisk, kan ikke gjennomføres. En utbygging av bl.a. Roksetbekken kan medføre en forverret gytesituasjon for laks og sjørret pga det unaturlige vannføringsregimet.

Ordningen med elsertifikater betinger at det blir utført en miljøkonsekvensanalyse. Dette er ikke gjort, og det er heller ikke gjort konsekvensutredninger i tråd med kravene i Statens utredningsinstruks eller bestemmelsene i naturmangfoldloven. Ordningen med elsertifikater vil føre til betydelige naturinngrep. Det er behov for en samlet vurdering og ikke bare enkeltsakbehandling. Tiden med en bit-for-bit utbygging må være forbi.

Minstevannføring

Ved en eventuell utbygging bør en søke å tilpasse en miljøregulert minstevannføring. Kravet er minimum alminnelig lavvannsføring, men dette kan variere mye med variasjoner mellom 2,5 – 50 % av middelvannføringa. Alminnelig lavvannsføring ligger oftest rundt 10 % (6 – 12 %), men i umålte felt vil det være vanskelig å anslå, og en må benytte subjektive vurderinger av nærliggende representative stasjoner med ulike metoder, observasjonsserier og observasjonsperioder. I målte felt kan en gjøre mer objektive vurderinger over en observasjonsperiode på 20 – 30 år. En miljøvannføring må ta hensyn til interesser som kan bli skadelidende i vassdraget. Ofte kan det være stor forskjell på sommer og vinter, og en må

benytte såkalt sesonginndelt persentilmåling. I de konkrete søknadene er det satt alt for lavt krav til minstevannføring i forhold til å oppfylle kravet om minimum alminnelig lavvannsføring. Minstevannføringen må heves til 10 – 15%.

Naturmiljøet

Miljørapportene er mangelfulle for vassdragene. En savner en faglig god vurdering av viktige elementer i naturmiljøet. Mose- og laybestanden er et slikt område. Bekkedalene viser ofte en stor bredde i artssammensetning, og flere rødlistearter kan finnes i områdene. Fugler og dyr er ofte svært avhengige av vannkildene. Vi vil kreve at rapporter blir utarbeidet på grunnlag av offentlige instanser uten økonomisk tilknytning til utbygger for å få en mest mulig objektiv miljørapport.

Ål er betegnet som kritisk truet på Rødlista, og denne arten har et vesentlig oppvekstområde ved bekker og elver på Fosen. Opp til 70 % av ålen kan bli sugd inn i inntaket til kraftverket. All ålefangst er forbudt nå.

Området fra elva Skauga og opp til det planlagte kraftverket er et verdifullt område for ferskvannsfaunaen. Ved en utbygging vil det oppstå situasjoner med både for lite og for mye vannføring. Isdannelse og isgang vil forstyrre livet i elva. Temperaturvariasjoner, forurensning og utvasking av elvesanden kan forekomme. Skauga lider i tillegg av at Svartelva er utbygd. Stadig flere strekninger blir utbygd, og da er det ikke så rart at fisket blir dårligere etter hvert.

For fugler vil det by på problemer. Særlig fossekallen kan få problemer ved matsøk om vinteren når elva er frosset til. Det er desto verre når alle de andre større bekkene er utbygd.

Landskapsbildet vil bli forringet når elva mister sin vannføring. Fossene, som det er mange av oppetter elvestrekningen, vil delvis forsvinne. Det vil være mye uberørt natur, såkalt INON-områder som vil forsvinne.

Området langs elvene og vannene er mye brukt til friluftsmål. Det er flere hytter i området. Utbyggingen vil uunngåelig føre til redusert friluftsopplevelse.

Vi har foreslått Storheia i Åfjord som kystnasjonalpark, og hvis Storheia vindkraftverk, ved Grovlivetnet, ikke blir realisert, vil Grovlivetnet utgjøre en vesentlig del av kystnasjonalparken. Fylkestinget har vedtatt at det skal legges til rette for en kystnasjonalpark i Sør- Trøndelag, og da er det snart bare Storheia som er eneste egnede kandidat. Vi vil derfor på det sterkeste frarå at Grovli kraftverk blir realisert. Drikkevannskilde er et annet problemområdet for regulering av Grovlivetnet.

Det er signaler fra nasjonalt hold om en strengere vern av vann og vassdrag og viser til St.meld. 26 (2006 – 2007) om regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, kap. 5.3.9: Norsk vassdragsnatur er unik. Vassdragene som landskapselement, med stor betydning for opplevelser og aktiviteter og som levested for planter og dyr, er en naturarv Norge har internasjonalt ansvar for å verne og forvalte.

Samlet virkning

Vi er bekymret for at den siste av de store fossene fra Stjørnfjella forsvinner hvis Roksetbekken bygges ut. Dette er noen av de viktigste områdene for utfart til Stjørnfjella og

det er mange som ferdes oppover vegen her til hyttene ved Roksetvatnet. Bekken renner langs hele turvegen.

Tidligere er Gåslonaelva i Haugsdalen lagt i rør, muligens også uten krav til minstevannføring. Sagafossen i Fiksdalselva er lagt i rør med krav om 1% minstevannføring. Nå er også Osaelva godkjent for kraftutbygging.

Vi mener at det nå må tas hensyn til den samlede virkning av utbyggingene. Vi kan ikke komme dit at alle fossene er lagt i rør. Det er også planer om utbygging av ca 15 nye elvestrekninger i kommunen. Det må være et krav at det skal være en samlet plan på kommunenivå og ikke en bit-for-bit utbygging.

Vi har kanskje bygd ut nok elver i Rissa. Fra før har vi Svartelva, Hasseløva, Brudalsbekken og Vollabekken. I tillegg er det planer om vindkraftverk flere steder i kommunene på Fosen og en 420 kV kraftledning gjennom hele Fosen og Stjørnfjella. Dette understreker behovet for en samlet plan for alle typer inngrep hvis vi fortsatt skal beholde noe uberørt natur og ivareta det biologiske mangfoldet.

Avbøtende tiltak

Det er foreslått biotopjusterende tiltak, og dette sammen med den foreslåtte minstevannføringen skal redusere den negative påvirkningen for fisk og fauna og betydningen for landskapet. Kraftstasjonene skal få en god estetisk utforming. Det skal sås til med frø og bygges terskler.

Etter vårt syn vil dette ikke være tilfredsstillende. Elva og fossene kan aldri bli de samme etter at ca 95 % av vannet til tider er lagt i rør. En tur langs elva blir aldri den samme når mesteparten av vannet er borte. Om vinteren vil elvestrekningen bli tiliset slik at fossekalen ikke finner nødvendig føde. Lav og moser ved den fuktige elvestrengen får vanskeligere levekår. Mye uberørt natur vil forsvinne, og det vil bli sår i landskapet.

Det kan høres fint ut med biotopjusterende tiltak og en estetisk fin kraftstasjon, men dette betyr ikke særlig mye for å gjenopprette det naturlige livet og landskapet langs elva. Naturens egenverdi vil gå tapt.

Drikkevannskilde

Grovlivatnet er en viktig hovedvannkilde for Åfjord, og vi frykter at en regulering vil virke negativt med hensyn på å opprettholde god drikkevannskvalitet. Dette er en av grunnene til fraråding av et småkraftverk med regulering.

Minstevannføringsregime

Vi vil fraråde de omsøkte småkraftutbyggingene. Hvis det likevel blir gitt konsesjon må det i vilkårene spesifiseres bestemmelser til målestyr for allmenn observasjon av overholdelse av minstevannføringskravet ved vanninntakene. Det bør installeres en automatisk regulering slik at oppfyllelse av minstevannføringen sikres og deretter styrer det til enhver tid mulige volum på vannuttak for å sikre forbedring av tilstanden for naturmiljøet og landskapet ved og rundt vassdragene. Dette vil gi positive ringvirkninger for hele det vassdraget.

Vi krever at det i utslippstillatelsen og ved en evt. konsesjon må settes klare føringer til utforming av minstevannføringsregime. I utslippstillatelsen må det settes krav til driftsrutiner som skal sikre nærmiljøet. Videre er dette viktig for oppfyllelse av føre-var-prinsippet. Vi har

nettopp erfart, fra en settefiskkonsesjon, at kontrollen med minstevannføringen er nesten fraværende utover en viss form for egenkontroll/egennotteringer i sommerhalvåret. Det var i et tilfelle ingen kontroll i vinterhalvåret, noe som er svært beklagelig i denne sårbare årstiden. Dette er i strid med konsesjonsvilkårene. Vi frykter at lignende situasjoner finnes ved andre anlegg. Det må derfor nå settes krav til et helt annet regime til kontroll av minstevannføringen. Det betyr at det må monteres et automatisk system som til enhver tid slipper gjennom denne vannføringen. Det betyr at det for eksempel må kreves et avløpsrør i bunn av inntaksdam som ved sin dimensjon slipper gjennom rett minstevannføringsvolum til enhver tid.

Konklusjon

Fosen Naturvernforening vil ikke tilrå en utbygging av de omsøkte kraftverkene. Søknadene er delvis feilaktig begrunnet med at det vil være et stort behov for ny, miljøvennlig og billig kraft i regionen selv om det er naturødeleggelser og eksport av strøm som blir resultatet.

Det er ikke forenlig med gjeldende lover og regler mht. å ta vare på landskap og natur. Mye uberørt natur vil forsvinne, biologisk mangfold og flere rødlistearter kan forsvinne. Det er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til friluftslivet. De fleste temaer har fått en liten negativ konsekvens i utredningene selv om realitetene, etter vår oppfatning, på de fleste områder synes å bli stor negativ påvirkning. Rødlistearter av fugler, lav/moser og ål blir rammet. Laks, sjørøret og ørret vil få forverrede gytemuligheter og levekår.

Ved en eventuell utbygging må det settes krav til å etablere en automatisk sikring av minstevannføringen til enhver tid, både sommer og vinter. Dette skal være allment kontrollerbart. Minstevannføringen må i tillegg være en god del høyere enn foreslått i søknadene. Kravet er minimum alminnelig lavvannsføring og dette bør i hvert fall ligge på 10 % av middelvannføringen og ikke helt ned til ca 3 % slik som foreslått for Selja og Grovli. For Roksetbekken, som er et svært viktig landskapselement i friluftslivsområdet, bør minstevannføringen være godt over 10 %. En regulering av Grovliatnet og Nerfjorden vil være svært uheldig. Det vil få uheldige følger for Grovliatnet som hovedvannkilde.

Kvaliteten på miljørapporten synes å være for dårlig. Det er ikke brukt nok tid og ressurser, og i tillegg vil det alltid være en svakhet med en slik økonomisk tilknytning til oppdragsgiver. Det må gjøres ytterligere undersøkelser over en lengre periode for elvemusling, ål, fugler (bl.a. fossefall), lav og moser osv..

Avbøtende tiltak, som bygging av dammer, tilsåing av skjæringer, fint utformet kraftverk, fanging av ål og hjelpe dem forbi inntaket mv., synes ikke å være tilstrekkelig for å bevare landskap og skjæringer for de arter som trenger det. Ålen, fossefallet, lakseelgen, sjørøret eller den som oppsøker naturen i friluftslivsområdet, vil være de store taperne selv om en satser på tilsåing og fine hus.

Vi mener at det er behov for en samlet vurdering av miljøkonsekvensene for forskjellige typer inngrep i kommunens natur. Tiden med en bit-for-bit utbygging av kraftlinjer, vindkraftverk, småkraftverk, veier og lignende må være forbi. Landskapet på Fosen er allerede nok berørt av inngrep. Uberørt natur er en endelig resurs, og den blir det mindre av i Fosen også. Utbyggingene her berører flotte turlandskap. Ved Roksetbekken ligger en av de mest benyttede turvegene i Rissa. Grovliatnet, med sin flotte natur, vil være unik for en fremtidig kystnasjonalpark i Sør- Trøndelag. Et enstemmig fylkesting har gått inn for utarbeidelse av en kystnasjonalpark.

Ved en eventuell utbygging kan en magasinerings av Grovlivetnet og Nerfjorden/Selja ikke tilrås. Det vil også være nødvendig med krav om større minstevannføring, opp til 10 % av middelvannføringen.

Storheia er en av de best egnede kandidater for kystnasjonalpark, og hvis det ikke blir noen vindkraftutbygging, vil Grovlivetnet inngå som en utmerket del av kystnasjonalparken.

Med hilsen

Fosch Naturvernforening

Magnar Østerås
Leder

Kopi : Rissa kommune

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Miljødirektoratet

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag

Norges Naturvernforbund

Forum for natur og friluftsliv